

Studiul de caz – o strategie de cercetare utilă în domeniul științe militare

The case study– a useful research strategy in the field of military sciences

Lt.col.drd. Adrian MIREA*

*Universitatea Națională de Apărare „Carol I”, București, România
e-mail: mirea.adrian82@gmail.com

Abstract

Prezentul articol argumentează utilitatea adoptării studiului de caz ca o strategie eficientă și suficientă, din perspectiva elaborării lucrărilor de cercetare în domeniul științe militare. În prima etapă, folosind modelul lui Saunders, am arătat parcursul logic al raționamentului unui cercetător până la momentul stabilirii unei strategii de cercetare potrivite, conform obiectului său de studiu, tematicii de interes sau problematicii formulate la inițierea demersului științific. Ulterior, am argumentat motivația alegerii studiului de caz ca strategie de cercetare, aducând în atenție și principalele avantaje sau dezavantaje pe care le comportă. Am avut astfel două obiective prin redactarea acestui articol, să subliniez importanța clarificării și stabilirii unui design al cercetării, exemplificând cu parcurgerea straturilor modelului lui Saunders, iar ulterior, să scot în evidență versatilitatea și flexibilitatea studiului de caz ca strategie de cercetare, întrucât acesta este agreat și folosit în toate domeniile cercetării științifice.

This article argues for the usefulness of adopting the case study as an effective and sufficient strategy from the perspective of developing research papers in the field of Military Science. In the first stage, using Saunders' model, I showed the logical course of a researcher's reasoning up to the moment of establishing a suitable research strategy according to his object of study, the topic of interest or the problem formulated at the initiation of the scientific approach. Afterwards, I justified the motivation for choosing the case study as a research strategy, bringing to attention the main advantages and disadvantages that it entails. I thus had two objectives in writing this article: to emphasize the importance of clarifying and establishing certain research design, exemplified by going through the layers of Saunders' model, and subsequently to highlight the versatility and flexibility of the case study as a research strategy, as it is accepted and used in all fields of scientific research.

Cuvinte-cheie:

studiu de caz; strategie de cercetare; metodologia cercetării; modelul lui Saunders.

Keywords:

case study; research strategy; research methodology; Saunders' model.

Info articol

Primit: 15 august 2024; Evaluat: 9 septembrie 2024; Acceptat: 26 septembrie 2024; Disponibil online: 15 octombrie 2024

Citare: Mirea, A. 2024. „Studiul de caz – o strategie de cercetare utilă în domeniul științe militare”.

Buletinul Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 13(3): 146-156. <https://doi.org/10.53477/2065-8281-24-29>

© Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”

Articol cu acces deschis distribuit în conformitate cu termenii și condițiile licenței Creative Commons Attribution (CC BY-NC-SA)

Pentru realizarea acestui articol, am folosit metoda analizei documentare, o metodă specifică cercetărilor de tip calitativ (Okoko, Tunison și Walker 2023, 140), pentru a revizui și a evalua sistematic sursele documentare în vederea selectării, înțelegerii și sintetizării datelor conținute despre ceea ce reprezintă strategia de cercetare, concentrându-mă pe studiul de caz. Analiza documentară mi-a facilitat culegerea, examinarea și interpretarea datelor privind desfășurarea studiilor de caz în cercetarea științifică, pentru a înțelege, ulterior, utilitatea și modul de valorificare a acestora în domeniul științelor militare, cu scopul de a genera cunoaștere.

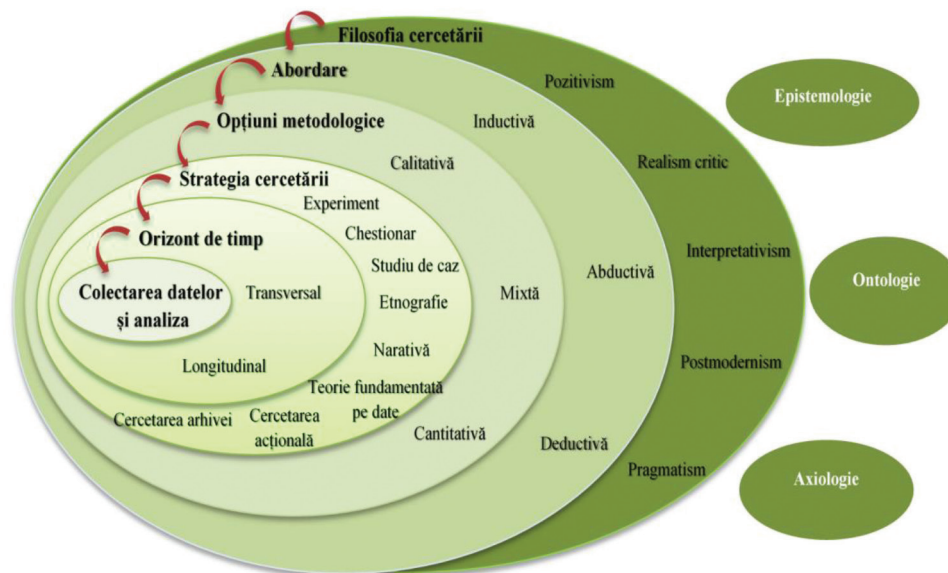
Mi-am propus ca, prin acest articol, să aduc în atenția cercetătorului începător raționamentul modelului lui Saunders, pe care l-ar putea folosi în stabilirea unei strategii viabile de cercetare din cadrul propriului său demers științific. Din punctul meu de vedere, acest model poate constitui o sursă importantă de inspirație în abordarea designului cercetării științifice. Tentația inițială a cercetătorului este de a aborda direct întrebarea de cercetare sau problema formulată în lucrarea sa, pentru a stabili o metodă, un instrument sau o tehnică de cercetare potrivită, însă, înțelegând modelul lui Saunders, el va fi ghidat spre o parcurgere etapizată a stabilirii acestor metode, instrumente sau tehnici de cercetare. În acest fel, modul concret de colectare și analiză a datelor – elementul central al modelului lui Saunders – ajunge să fie „descoperit”, după parcurgerea progresivă a fiecărui strat și după clarificarea aspectelor care țin de filosofia de cercetare, de modul de abordare cu opțiunile metodologice aferente, de strategia de cercetare sau de orizontul de timp, aplicabile cercetării în cauză.

Relevanța folosirii studiului de caz ca strategie de cercetare în domeniul științelor militare rezidă, în principal, în utilitatea lui. Acesta poate oferi o descriere completă a unei entități sau a unui fenomen – obiect de studiu și facilitează înțelegerea în profunzime a aspectelor caracteristice, dar și ale contextului în care obiectul de studiu se manifestă. Dintr-o altă perspectivă, studiul de caz este întrebuițat pentru a descrie deopotrivă practicile curente sau practicile inovatoare, adoptate de o organizație, însă este potrivit și pentru a analiza dificultățile și beneficiile care decurg din implementarea de noi tactici sau proceduri la nivel organizațional.

1. Drumul spre studiul de caz ca strategie de cercetare

Decizia de a dezvolta cunoașterea într-un domeniu de studiu constituie fundamentul oricărui proiect de cercetare asumat în cadrul angajamentelor științifice, iar, în încercarea de a-și clarifica modul de abordare științifică a unei lucrări de anvergură, cercetătorul va întâlni, probabil, în căutările sale inițiale, modelul „foilor de ceapă”, propus de Mark N. K. Saunders, Philip Lewis și Adrian Thornhill (Saunders, Lewis și Thornhill 2019, 130). Cu toate că, la început, tentația oricărui cercetător este de intra direct în etapa de colectare și analiză a datelor despre subiectul sau tematica considerată „interesantă”, parcurgerea celorlalte etape – straturile modelului lui Saunders – , o consider absolut necesară pentru a clarifica aspecte esențiale privind

cercetarea și cercetătorul, așa cum sunt paradigma în care se regăsește, tipul de abordare sau natura demersului științific desfășurat.

Figura 1 Modelul „foilor de ceapă”
Sursa: [Studypool 2021](#)

Din perspectiva acestui model, cercetarea științifică este de tip multidimensional, iar un prim pas (**primul strat**) în acest demers îl constituie clarificarea (sau conștientizarea) aspectelor care țin de stratul exterior, cel al **filosofiei cercetării** – ontologie, axiologie și epistemologie. În esență, dimensiunea ontologică vizează cunoștințele care descriu *realitatea*, dimensiunea epistemică vizează validitatea surselor de cunoaștere a acestei realități, iar dimensiunea axiologică are în atenție influența valorilor personale asupra cercetării. Conștientizate sau nu, ideile preconceptuate privind aceste dimensiuni vor influența procesul dezvoltării cunoașterii în domeniul de studiu (în toate etapele sale), întrucât aspectele „descoperite” ale realității sunt inevitabil trecute prin prisma propriilor valori ale cercetătorului. Din aceste considerente, este necesar ca, încă de la începutul demersului științific, cercetătorul să-și înțeleagă propria perspectivă filosofică – *paradigma*.

Potrivit lui Thomas S. Kuhn, paradigmele reprezintă „realizări științifice ce oferă modele de formulare și rezolvare de probleme unui grup de cercetători” și „constituie entități complexe ce cuprind elemente de natură teoretică, instrumentală și metodologică” (Kuhn 2008, 19). Aceste paradigme includ o cunoaștere *tacită* (cum o numea el) diferită de cea teoretică – din enunțuri și teorii științifice –, pe baza căreia, în mod inconștient, un cercetător modelează formularea și rezolvarea propriei probleme.

Principalele paradigme în care se poate regăsi un cercetător sunt pozitivism, interpretativism și pragmatism, acestea punând accentul fie pe obiectivitatea realității, care poate fi doar observată, pe influența mediului sociocultural asupra indivizilor sau, respectiv, pe importanța folosirii celor mai potrivite instrumente în procesul de cercetare (Phair și Warren 2021).

Odată clarificată paradigma, atenția se va îndrepta asupra entității – obiect de studiu, care poate fi reprezentată de indivizi, de colectivități, de organizații (formale și informale), de instituții, de activități și evenimente sociale, de obiecte sau activități cu impact în domeniul cultural (Haydam și Steenkamp 2020, 310). Așa după cum putem observa, entitățile menționate sunt relevante și în domeniul științelor militare, iar determinarea clară a acestora ca obiect al studiului de caz va orienta, în continuare, procesul de cercetare. Cu toate că, în domeniul științelor militare, beneficiarul demersului științific poate stabili încă de la început, prin tema formulată, entitatea – obiect de studiu, celelalte aspecte menționate mai sus se mențin relevante, fiind necesară clarificarea (conștientizarea) paradigmei în care se situează cercetătorul.

Entitatea obiect de studiu, alături de problema formulată (identificată) reprezintă elemente orientative pentru a înțelege natura cercetării științifice care trebuie desfășurată. Alegerea cercetării fundamentale, în detrimentul cercetării aplicate sau viceversa se realizează, în general, pe baza celor două elemente orientative menționate. În ceea ce privește **abordarea (al doilea strat)** propriului demers, cercetătorul trebuie să înțeleagă faptul că abordările de tip *inductiv* implică, mai degrabă, generarea de teorii din cercetare decât demararea unui proiect fundamentat pe o teorie, în vreme ce abordările de tip *deductiv* încep cu o teorie și urmăresc să construiască pe ea (sau să o testeze) prin cercetare (Phair și Warren 2021). Teoriile sunt construite prin inducție și sunt testate prin deducție. Importanța identificării clare a abordării rezidă în faptul că ea constituie baza activității propriu-zise de cercetare științifică și va influența în toate etapele deciziile cercetătorului în ceea ce privește modul concret de colectare și de analiză a datelor în cadrul studiului său.

Opțiunea metodologică (al treilea strat) este în directă dependență de **abordare**, deoarece la acest moment, va fi clar cercetătorului dacă demersul său științific se construiește pe ceva existent, cu un fundament teoretic solid, sau explorează noi direcții care nu sunt acoperite teoretic și care nu au mai fost investigate anterior. Cercetarea de tip *calitativ* implică, de regulă, o abordare inductivă și se concentrează pe colectarea datelor de tip text, audio sau video, în vreme ce o cercetare de tip *cantitativ* vizează colectarea datelor de tip numeric, statistice despre obiectul de studiu.

Stabilirea **strategiei de cercetare (al patrulea strat)** vine să clarifice, în baza obiectivului propus, modul în care se va desfășura practic procesul de cercetare. Datorită faptului că *studiul de caz*, ca strategie de cercetare, este obiectul de studiu al acestei lucrări, nu am abordat celelalte strategii de cercetare. Am încercat, în continuare, o argumentare a utilității acestei strategii în domeniul științelor militare, întrucât o consider ca fiind un instrument facil, la îndemâna oricărui dintre noi. Motivația alegerii studiului de caz ca strategie de cercetare, precum și avantajele sau dezavantajele inerente acestei alegeri vor fi detaliate în secțiunile următoare.

Odată determinat studiul de caz ca strategie de cercetare, se poate opta pentru oricare dintre combinațiile elementelor de conținut din straturile următoare ale modelului lui Saunders. **Orizontul de timp** poate fi atât *transversal*, cât și *longitudinal*, iar

metodele concrete de *Colectare a datelor și de analiză* vor fi alese în funcție de scopul și de condițiile concrete de desfășurare a cercetării științifice, paleta fiind destul de cuprinzătoare: *interviu, chestionar, observație directă, analiză documentară, analiză de conținut* etc.

2. Motivația alegerii studiului de caz ca strategie de cercetare

Cercetătorul poate opta pentru folosirea *studiului de caz* ca strategie de cercetare, dacă și-a propus, de exemplu, ca, prin demersul său științific, să studieze în detaliu o persoană, un grup, o instituție, un eveniment sau un fenomen, cu scopul de a înțelege în profunzime aspectele caracteristice și de a putea, ulterior, generaliza cele „descoperite”. Merită menționat faptul că o astfel de decizie poate oferi indicii despre drumul parcurs prin straturile modelului lui Saunders, întrucât din această perspectivă, studiul de caz va lua în considerare și contextul social sau cultural de manifestare a obiectului de interes și se va situa, de regulă, în sfera cercetărilor de tip *calitativ*.

Dintr-o altă perspectivă, un argument pentru a alege studiul de caz în domeniul științelor militare constă în faptul că acesta este considerat o strategie de cercetare potrivită pentru a răspunde întrebărilor de cercetare formulate, folosind *Cum....?* sau *De ce....?*. (Pathiranage, Jayatilake și Abeyssekera 2020, 364) În aceste situații, se pot analiza în profunzime evenimente desfășurate în context organizațional, evenimente asupra cărora cercetătorul nu are control sau are un control limitat.

Prin prisma întrebărilor de cercetare, studiile de caz pot fi de trei tipuri: explicative, exploratorii și descriptive. Astfel, studiul de caz poate fi o strategie de cercetare potrivită pentru a explica relații cauzale în vederea formulării de teorii privind obiectul de studiu, pentru a explora anumite situații sau procese, precum și pentru analiza descriptivă a relațiilor cauză-efect.

Alți specialiști (Collis și Hussey 2021, 61) menționează patru tipuri de abordări ale studiului de caz: descriptivă, ilustrativă, experimentală și explicativă. Dacă studiul de caz de tip descriptiv are ca obiectiv descrierea practicilor curente, studiul de caz ilustrativ este o cercetare îndreptată asupra practicilor noi și inovatoare, adoptate de unele organizații. Al treilea tip, studiul de caz experimental, se concentrează asupra dificultății implementării de noi tactici sau proceduri într-o organizație pentru a evalua beneficiile dobândite. Abordarea explicativă presupune întrebuintarea teoriei existente pentru a înțelege și a explica ceea ce se întâmplă în cazul respectiv. Explicația succintă a abordărilor posibile prin studiul de caz demonstrează faptul că o astfel de strategie de cercetare își găsește ușor aplicare în domeniul științelor militare.

Process tracing este o metodă frecvent utilizată în domeniul științelor militare, fiind exploatată în identificarea relațiilor cauzale sau în testarea de ipoteze privind aceste relații cauzale (Venneson și Wiesner 2014, 93). *Process tracing* este potrivită în a determina mecanisme cauzale și a explica relațiile cauză-efect pentru a înțelege astfel modalitatea în care s-a ajuns la un anumit rezultat. Studiul de caz prin metoda

process tracing poate fi realizat ca o testare etapizată a mecanismului cauzal, în detrimentul unei simple descrieri a evenimentelor cazului obiect de studiu ([Beach și Petersen 2013](#), 5).

Un alt argument pentru alegerea *studiului de caz* ca strategie de cercetare constă în faptul că permite o investigație empirică a unui fenomen contemporan, în contextul său de manifestare ([Hinkelmann și Witschel 2013](#)). Prin studiu de caz, se poate dezvolta și aprofunda cunoașterea privind aspecte ale lumii reale venind, așa după cum am menționat, cu răspuns la întrebările *Cum....?* sau *De ce....?* se întâmplă ceea ce se întâmplă, luând în considerare și condițiile contextuale relevante pentru fenomenul obiect de studiu.

Un ultim argument, pe care îl consider elementar, este ușurința cu care poate fi înțeles și întrebuințat studiul de caz ca strategie de cercetare. Fiecare dintre noi folosește frecvent principii valabile în studiul de caz, atunci când se referă la o persoană, când redă o anecdotă sau o ilustrare a unui incident, ori atunci când relatează experiențe personale. Regăsim elemente specifice studiului de caz, inclusiv în relatările scurte – folosite, de regulă, în jurnalism, dar și în diverse lucrări care explorează un fenomen cu efectele sale, unde autorul ilustrează cele povestite cu exemple „trăite”. Aspectele comune sunt abundența de detalii privind timpul, locul, incidentele și experiențele multiple, iar aceste aspecte sunt valabile și în ceea ce privește cercetarea științifică prin studiul de caz. Datorită expunerii cotidiene și a întrebuințării frecvente, oamenii asociază, în general, studiul de caz cu povestirea. Pentru a fi considerată cercetare, povestirea trebuie însă să fie o investigație sistematică, cu scopul de a genera dovezi care vor conduce, ulterior, la „descoperirea” de noi cunoștințe în domeniul de studiu.

O variantă simplă de etapizare a cercetării prin studiu de caz poate fi de forma ([Collis și Hussey 2021](#), 61):

1. selectarea cazului;
2. investigația preliminară;
3. colectarea datelor;
4. analiza datelor;
5. redactarea raportului.

Selectarea cazului este direct dependentă de entitatea obiect de studiu și de problema formulată la momentul demarării cercetării. Cel mai probabil, va fi selecționat un caz critic care înglobează aspectele de interes pentru cercetarea în cauză. O selecție a mai multor cazuri similare poate fi, de asemenea, realizată, dacă obiectivul este de a demonstra o generalizare a teoriei formulate. Alegerea mai multor cazuri este asociată cu realizarea de experimente multiple. Ele pot conduce la obținerea de rezultate similare sau de rezultate contrastante, în funcție de obiectivul cercetării – de a generaliza o teorie sau de a o extinde (modifica).

Investigația preliminară reprezintă procesul de familiarizare cu contextul în care se desfășoară cercetarea. Faptul că, inițial, cercetătorul este sau nu familiarizat cu domeniul de studiu vine cu avantaje și dezavantaje în ambele variante. Scopul stabilit

al cercetării și conștientizarea paradigmei în care se regăsește cercetătorul sunt cele care contează la acest moment.

Colectarea datelor poate fi realizată prin oricare din metodele prezentate mai sus pe care cercetătorul le consideră potrivite, însă cele mai utilizate în studiul de caz sunt analiza documentară, interviul și observația. Sursele de dovezi ar trebui combinate pentru a asigura un grad ridicat de fiabilitate și validitate a studiului și a rezultatelor obținute prin acest demers (Chelcea 2022, 477).

Analiza datelor poate fi, de asemenea, realizată prin orice metodă, considerată adecvată în raport cu scopul și condițiile concrete de desfășurare a studiului de caz. Dacă studiul vizează un caz singular, familiarizarea în totalitate a cercetătorului cu materialul este necesară pentru a putea construi descrieri detaliate ale evenimentelor sau fenomenelor în vederea identificării de tipare în manifestarea acestora. Studiul mai multor cazuri trebuie să scoată în evidență acele similitudini și diferențe care asistă cercetătorul în identificarea de tipare comune.

Redactarea raportului poate deveni o provocare căutând structura cea mai potrivită pentru a demonstra relația analizei și rezultatelor obținute cu multitudinea de date și informații colectate. Abordarea cronologică este cea mai facilă și, în mod evident, cel mai des folosită, deoarece permite o relatare a desfășurării evenimentelor pe măsura întâmplării lor.

3. Avantaje și dezavantaje în utilizarea studiului de caz ca strategie de cercetare

Un prim avantaj al folosirii studiului de caz ca strategie de cercetare în domeniul științelor militare constă în faptul că acesta poate fi prin natura lui atât *faptic*, cât și *fictiv*. Studiul de caz faptic abordează entități sau fenomene reale (existente) care vizează persoane, organizații sau procese de interes pentru cercetător sau pentru beneficiarul rezultatelor studiului. Acest tip de studiu de caz are avantajul că se bazează pe evenimente sau pe soluții realiste, practice care pot fi verificate. Utilitatea studiului de caz faptic în domeniul științelor militare poate fi observată și în răspunsurile la întrebările de cercetare, așa după cum am menționat anterior, de tip *Cum...?* sau *De ce...?*, și care vizează organizațiile militare, ca de exemplu: *Cum a soluționat structura militară (obiect de studiu) o anumită situație problematică?* sau *De ce la o structură militară a funcționat soluția (obiect de studiu) și la alta nu?*

Studiul de caz fictiv se bazează pe entități sau pe fenomene reale (existente), dar din diverse motive obiective, prezintă evenimente și organizații imaginare, dobândind astfel un caracter pur teoretic. Acest tip de studiu de caz are avantajul, observabil inclusiv în cadrul exercițiilor militare, de a facilita, de exemplu, elaborarea unor evenimente sau situații problematice care trebuie soluționate eficient (obiect de studiu) de către structurile militare.

Un alt avantaj major al folosirii studiului de caz ca strategie de cercetare rezidă în lipsa constrângerilor privind folosirea anumitor metode sau instrumente de cercetare științifică. Studiul de caz nu este dependent de metode și nu este constrâns de timp sau de resurse (Leavy 2014, 458). Acesta poate fi desfășurat pe parcursul mai multor ani pentru a explora modificările survenite în domeniul de studiu, pentru a putea explica ce și de ce s-a întâmplat, însă poate fi deopotrivă desfășurat pe perioade scurte de timp pentru a surprinde actualitatea, contemporanul. Studiul de caz este caracterizat astfel de un grad ridicat de flexibilitate, care poate fi extins și asupra modului de consemnare sau comunicare a rezultatelor obținute. Cunoștințele „descoperite” prin studiu de caz în domeniul științelor militare pot fi consemnate sau comunicate prin limbaj academic, în cadrul unei lucrări de anvergură, dar pot fi diseminate și sub forma lecțiilor identificate – un concept uzual și în acest domeniu, pentru a îmbunătăți activitatea sau performanța structurilor militare, în general.

Limitările studiului de caz

Datorită faptului că se face o selecție deliberată a cazurilor studiate, apare riscul de părtinire (bias), existând întotdeauna o motivație sau o justificare pentru alegerea făcută. Acest aspect poate avea influențe pozitive, dar și negative asupra modului de desfășurare a cercetării și trebuie întotdeauna conștientizat și evaluat.

Datele obținute sunt, de regulă, unice și specifice obiectului sau fenomenului studiat, iar concluziile la care ajung cercetătorii pot fi dificil de generalizat. Uneori, chiar validitatea sau fiabilitatea cercetării în sine poate reprezenta, la rândul ei, o provocare. De altfel, concluziile cercetării prin studiu de caz sunt văzute ca fiind, mai degrabă, subiective, de aceea unii sceptici din comunitatea cercetărilor cantitative o consideră ca fiind o metodă *neștiințifică* de cercetare (Okoko, Tunison și Walker 2023, 70).

Cu toate acestea, studiul de caz este una dintre cele mai folosite și agreate metode sau strategii de cercetare în toate domeniile cercetării științifice. Un dezavantaj al întrebuirii studiului de caz ca strategie de cercetare constă însăși în unicitatea cazului studiat. Există convingerea că doar studierea unui număr suficient de cazuri identice poate genera cu adevărat cunoaștere în domeniu, ceea ce nu este universal valabil. O descriere cuprinzătoare și detaliată a unui caz cu care cei interesați de domeniul militar sunt familiarizați va scoate în evidență cititorului aspectele similare sau diferențele, în raport cu cele cunoscute despre acel caz sau despre contextul în care el se manifestă. Altfel spus, specialiștii în domeniul militar vor înțelege cele descrise și contextul de manifestare a cazului studiat, vor avea propriile interpretări și asocieri privind experiențele proprii și vor dobândi astfel cunoaștere, având o nouă perspectivă asupra celor studiate. O altă utilitate poate fi observată atunci când cercetătorul și cititorul, deopotrivă, constată că anumite concepte sau procese esențiale, abordate prin studiul unui singur caz, au un caracter transferabil, existând posibilitatea întâlnirii lor și în alte cazuri sau în alte contexte.

Un alt dezavantaj al întrebuițării strategiei studiului de caz în domeniul științelor militare constă în natura sensibilă a „adevărului” descoperit, care, prin susținerea lui publică, ar putea să pună într-o postură dificilă cercetătorul, beneficiarul studiului sau instituția militară, în general. Acest aspect poate fi subliniat și de faptul că, tentația cercetătorului în domeniul științelor militare este de a valorifica date și informații referitoare la obiectul de studiu sau la „adevărul descoperit”, care au un caracter clasificat sau care, cu toate că sunt neclasificate, nu pot fi publicate și nu pot primi avizele necesare în acest sens din partea structurilor de securitate ale instituțiilor militare.

Subiectivitatea cercetătorului sau a participanților la studiu poate fi un alt dezavantaj al studiului de caz, aspect valabil în multe alte metode de cercetare, în special în cele specifice cercetării de tip calitativ. Aceasta poate fi văzută ca un bias al cercetării care trebuie contracarat, însă o doză de subiectivitate este necesară în studiul de caz pentru înțelegerea și interpretarea perspectivei sau a experiențelor participanților la studiu. Implementând măsuri și proceduri eficiente de disciplinare a subiectivității, pentru a asigura validitatea reprezentărilor „adevărului” participanților la studiu, cercetătorul poate demonstra o abordare reflexivă prin care monitorizează potențiala influență a propriilor percepții și valori asupra datelor colectate, analizate sau interpretate.

Concluzii

Studiul de caz poate fi o strategie de cercetare aflată la dispoziția oricărui cercetător, indiferent de domeniul său de interes. Desfășurarea unui astfel de studiu are un caracter familiar, regăsindu-și aplicabilitatea la o scară redusă în ceea ce experimentăm în mod curent, fiecare dintre noi parcurgând, conștient sau inconștient, etapele caracteristice studiilor de caz. Poate că și din acest motiv studiul de caz este una dintre cele mai folosite și agreate metode sau strategii de cercetare în toate domeniile cercetării științifice.

Așa după cum am arătat, prin parcurgerea straturilor din modelul lui Saunders, cercetătorul în domeniul științelor militare va ajunge la momentul determinării strategiei de cercetare și, în funcție de obiectul de studiu și de problema formulată, poate exploata avantajele studiului de caz, având libertatea alegerii metodelor și instrumentelor cele mai potrivite, precum și flexibilitatea consemnării sau comunicării „descoperirilor” și rezultatelor obținute în urma demersului său științific. În ceea ce privește dezavantajele întrebuițării studiului de caz ca strategie de cercetare, ele trebuie, în primul rând, conștientizate și, ulterior, atenuate în influență, prin implementarea de măsuri sau de proceduri eficiente în cadrul cercetării, care au scopul de a asigura gradul necesar de fiabilitate și de validitate a rezultatelor obținute.

Versatilitatea studiului de caz ca strategie de cercetare în domeniul științelor militare constă și în utilitatea lui, cum ar fi, de exemplu, pentru a descrie acțiuni

sau contextul în care acestea au fost întreprinse, pentru a explica legăturile cauzale care pot interveni într-o acțiune sau pentru a explora situații noi, unde rezultatele acțiunii – obiect de studiu sunt neclare.

Din punctul meu de vedere, studiul de caz a fost, este și va rămâne o sursă inestimabilă de lecții identificate (și, ulterior, învățate), datorită faptului că presupune o descriere și o analiză detaliată a aspectelor privind entitățile sau fenomenele de interes. Desfășurarea studiilor de caz în domeniul științelor militare dezvoltă cunoașterea, venind cu răspunsuri la întrebări, de tipul *Cum....?* sau *De ce....?*, printr-o investigație empirică, bazată pe experiență, a incidentului sau evenimentului „interesant”, precum și a modului de manifestare a acestuia într-un anumit context – real sau fictiv. Relevanța folosirii studiilor de caz în domeniul științelor militare poate fi concentrată, din punctul meu de vedere, în afirmația că *gândirea militară* există și se dezvoltă constant, datorită aplicării principiilor specifice desfășurării studiilor de caz.

Referințe

- Beach, Derek și Rasmus Brun Petersen.** 2013. *Process-Tracing Methods Foundations and Guidelines*. Ann Arbor: The University of Michigan Press.
- Chelcea, Septimiu.** 2022. *Metodologia cercetării sociologice Metode cantitative și calitative*. București: Editura Pro Universitaria.
- Collis, Jill și Roger Hussey.** 2021. *BUSINESS RESEARCH a practical guide for students*. London: Red Globe Press.
- Haydam, Norbert E și Pieter Steenkamp.** 2020. “A Methodological Blueprint for Social Sciences Research - The Social Sciences Research Methodology Framework.” *European Integration - Realities and Perspectives*. Galați: Danubius University.
- Hinkelmann, Knut și Hans Friedrich Witschel.** 2013. “How to choose a research methodology?” http://knut.hinkelmann.ch/lectures/project2013/p1_5_how-to-choose-a-research-methodology.pdf.
- Kuhn, Thomas S.** 2008. *Structura revoluțiilor științifice*. București: Humanitas.
- Leavy, Patricia.** 2014. *The Oxford Handbook of Qualitative Research*. New York: Oxford University Press.
- Okoko, Janet Mola, Scott Tunison și Keith D. Walker.** 2023. *Varieties of Qualitative Research Methods*. Saskatoon, Saskatoon: Springer Texts in Education.
- Pathiranage, Yasas L., Lakmini V. K. Jayatilake și Ruwan Abeysekera.** 2020. “Case Study Research Design for Exploration of Organizational Culture Towards Corporate Performance.” *Review of International Comparative Management*, Mai: 361-372.
- Phair, David și Kerryn Warren.** 2021. “Gradcoach”. <https://gradcoach.com/saunders-research-onion/>.
- Saunders, Mark N. K., Philip Lewis și Adrian Thornhill.** 2019. *Research Methods for Business Students*. New York: Pearson CSC.

Studypool. 2021. *Saunders research onion model.* <https://www.studypool.com/documents/4112364/saunders-research-onion-model>.

Venneson, Pascal și Ina Wiesner. 2014. "Process tracing in case studies." În *Routledge Handbook of Research Methods in Military Studies*, de Joseph Soeters, Patricia M Shields și Sebastian Rietjens, 92-103. New York: Routledge.